

בת קול | מתן בן-טולילה

הוא עומד בסטודיו ופורש בד לבן על הרצפה, זה סופו של היום ובקרוב ילך הביתה למשפחה ולילדים, הוא שופך טרפנטין וצבע מדולל על הבד ונותן לתערובת להתפשט מעצמה. בעוד יומיים יחזור לסטודיו ויגלה את הכתם שנוצר ואת גבולותיו ומתוכם יבנה מקום - מערה, אגם, הר. הכתם הוא פיסת מידע או מסר ללא חוקיות ברורה, הוא כבת קול הנגלית ומבקשת מהצייר לתת לה צורה ומהות, היא המכוונת היכן יהיו פתחי המערה, כניסת האור, המקומות החשוכים, מאגרי המים ובשלב מסוים, אחרי שהמקום נוצר ונגלה על הבד גם כיצד לאכלס אותו בנוכחות. בשבע השנים שקדמו לשנה זו הצייר מתן בן-טולילה עבד אחרת, הוא היה נכנס אל הסטודיו ומייצר רישומי הכנה לעבודות, מותח בד ומעביר אליו את הגריד, בוחר פלטה ומייצר את הדימוי שקבע מראש. בעבודותיו הופיעו נופים דמיוניים ומבנים משורטטים, צבעוניות עזה וזרחנית לצד ריקנות של בד לבן והן נוצרו בידי צייר קפדן ומודע, אמן שמרגיש אחראי לבהירות של עבודותיו ולא מתפשר על מיקומה ביחס לעבר לעתיד ולהווה של הציור. אבל עם הזמן התכונן המקדים שאפשר לו שליטה בתהליך העבודה ובטחון בנקודת הסיום הגיע לרוויה וגבר בו הרצון להתקיים במקומות אחרים של הציור, אלו המחפשים אחר אי הידיעה, התהייה וההיסוס.

בצייר תמיד הרגיש שיש לו את האחריות להיות ברור, חד משמעי, ממורק וידוע, לתת בטחון בדימויים ובמילים והנה נוצרת תחת ידיו סדרת עבודות שמקורותיה מופשטים. המרחבים המצוירים והנוכחות השייכת להם מתגלים לו מתוך הכתם הבלתי נשלט תוך כדי עבודה והוא מבין את הציור תוך כדי התרחשות, תוך הנחת הצבע על הבד. כחלק מהפעולה החדשה הוא נפרד משותפתו לסטודיו, רוקן אותו מעבודות קודמות והתחיל בעבודה על הסדרה החדשה ללא רישומי הכנה וללא גריד, תחילתו של כל ציור היא בפעולה השרירותית של כתם הצבע והטרפנטין. וכשהוא הרשה לעצמו ללכת בעקבות הכתם העלום אפפה אותו דיסאוריינטציה מתוקה.

בהתבוננות ראשונה בסדרת העבודות החדשה אני מוצאת את עצמי בעולם המוכר לי מסדרות הציורים הקודמות של מתן, כמו בסדרה "הליכות ירח" (2013) או "יורד הים הצעיר" (2015), נגלים לפני הרים נוזליים ונופים פנטסטיים בצבעי זרחן וגלידה. אבל כשאני שווה איתן עוד זמן אני מבינה שאני נכנסת הפעם אל תוך העולם הזה ממקום אחר, הנופים שתמיד היו נוכחים בעבודות כמאכלסים של נוכחות קיבלו הפעם את קידמת הבמה והפכו לסיפור עצמו.

בסדרה זו נדמה לי שמתן הולך על חבל דק יותר מתמיד, העולמות הפנטסטיים עמוסי הצבע והמרקמים והדמויות שפניהן ועיניהן נסתרות מהצופה מחייבים דיוק שכל סטייה ממנו עלולה להרחיק

את הציור ממשמעותו. יותר מכל אלו מסוכן, בטח למסודרים והשיטתיים שביננו, לאבד שליטה, לזמן קולות לא ידועים אל תוך חדרנו ולתת את מכחולינו בידה של הדיסאוריינטציה. אך כמו עיניהן הנסתרות של הדמויות, הציורים בסדרה זו מבקשים לומר שרוב הנסתר על הגלוי, הדיסאוריינטציה מבקשת מאתנו לסמוך על הסדר האחר המצוי בה, להקשיב לבת קול ולתת לה להנחות אותנו. אם בסדרות הקודמות של מתן יכולתי להיאחז בדימוי הבית הארעי, אותו מבנה המבטיח יציבות אך אינו מספק אותה, בסדרה זו אין קירות וגג, אין מבנה להצילנו, והדברים הקרובים ביותר לעוגן הם עפיפון, שלט או פיסת גדר. הצבעים הלא טבעיים והמתוקים לא מציעים לי נחמה, הם מעוררים אי נוחות ומאזכרים חומצות ותרכובות מאכלות חיים. הדמויות המופיעות לא שייכות למערות ולנופים הפרושים - איך הן הגיעו לשם, האם הן נטושות בעולם שללא סדר וגריד ידועים מראש הרשה לעצמו לגדול בממדיו, להתפרש ולהשתלט על המרחב הציורי.

שתי דמויות מרכזיות בציורים הן חברו הטוב של הצייר, אדם בעל נפש חופשיה שמצא את מותו לפני מספר שנים בגיל צעיר ודמותו של מתן עצמו, המפגש ביניהם שלא יכול לקבל צורה גשמית בעולמנו יכול להתקיים במרחבים שנולדו מתוך הכתם המתפשט. לראשונה הצייר ממקם את דמותו שלו בעולם הזה ויותר מפורטרט עצמי אני רואה כאן אדם המנסה למקם את עצמו בתוך המרחבים הקיימים בתוכו כדי למצוא להם הסבר, כמו היו הנופים הנבראים ממכחולו זרים לו עד כה ממש כפי שהם זרים לצופה מהחוץ, והנה עתה הוא מעז להיות נוכח.

פיקסו הציע כי "מטרת האמנות היא לשטוף את אבק היומיום מנשמתנו", נדמה שבהחלטות החדשות שלקח על עצמו מתן הוא הפך את הפעולה הידועה והמוכרת לו כל כך משנים של ציור לפעולה חדשה. כשאני מוקפת בעבודות גדולות ממדים אלו העין והראש מחברים בין העפיפון המשייט במרחב, הדמויות במערה והאדם הצף ובין רגע הם קיימים במרחב משותף שהוא שונה ואחר מעולמנו. מקום כזה, שהממשות שלו תיתכן רק בציורים של מתן, מספר לי סיפור דרכו אני יכולה להיפרד מהיומיומי ולהתמסר גם אני לפעולה חדשה, להד החוזר מההרים, הממלא את המערות, הנטבל במים. אני יכולה לשייט ולצוף במקום שאינו ידוע לי אך אינו מאיים עלי, לשוטט בדיסאוריינטציה ומבלי לאבד קשר עם המציאות לשטוף את אבק היומיום מנשמת.

גיל כהן

גיל כהן יוזמת, אוצרת ומפיקה פרויקטים בתחום האמנות והתרבות משנת 2007, היא לומדת בתוכנית לתואר שני של החוג לאמנות בין תחומית באוניברסיטת תל אביב ומחקרה מתמקד בקשר שבין אובייקטים וזיכרון.